

מחונן בדיקת ספרי לימוד לבחינת מידת ההדטה, הגלויה והסמויה, המצויה בהם

מצורף קישור [לריכוז תכניות לימודים](#) – מומלץ לעיין בתכנית הלימודים על פיה נכתב ספר הלימוד אותו אתם בודקים. תודה.

שם הספר: בראשית – חוברת עבודה		כתה: ב	הוצאה: מטח
שנת הוצאה: 2014		שמות הכותבים: נויה שגיב, תמר סלהוב, איימי כץ, מרים בלומנטל	
למי מיועד? ממלכתי			
ממד לבדיקה	קריטריונים	תשובות ודוגמאות מילוליות	
רשימת הנושאים בהם עוסק הספר	פירוט תוכן העניינים: נושאים מרכזיים ופריטים בתוך כל פרק	מצורף תוכן עניינים. שימו לב שאת הלימוד מלווה ספר (שאינן ברשותי) המכיל את הטקסט של בפר בראשית כולו עם ביאורים. ניתן לראות דוגמא של הספר וכן של ספר הדרכה למורה (שמלווה למעשה את חוברת העבודה) באתר: www.school.kotar.co.il	
תכנים ממקורות ¹ יהודיים	בתוך הטקסט ובתרגול	מספר העמוד, מקור, ציטוט והסבר	כמובן. לטעמי מה שמעניין זה תוספות הטקסט מעבר לספר בראשית. ישנן תוספות של מדרשים: מדרש בראשית רבה "מה היה בעולם הישן של אברם?" (עמוד 52), מדרש לפי פרקי דרבי אליעזר המספר אודות חטאי אנשי סדום (עמוד 70). החוברת מכילה עוד שתי תוספות טקסט (שירים) של יהודה אטלס ושלומית כהן-אסיף (עמודים 22-23) וציורים מפורסמים של מספר קטן מהסיפורים בספר.
	לא רלוונטי		
	לא רלוונטי		
	בחלונות מידע		
	לא רלוונטי		
	באיורים		
	לא רלוונטי		
שפה	האם נעשה שימוש בשפה אמונית? ²	לא. החוברת פותחת במילים אלו: "התנ"ך נכתב בעברית לפני המון שנים, והוא הספר של עם ישראל! התנ"ך הוא ספר מיחד ויש בו ספרים רבים וסיפורים רבים מאוד." בהמשך נכתב "ספר התורה נמסר מדור לדור... כבר מאות ואלפי שנים!" בהמשך נכתב "עשרת הדיברות שהיו כתובים על לוחות הברית הן חלק מהתורה! והתורה היא חלק מהתנ"ך" (עובדה? היו כתובים על לוחות הברית?) בהמשך נכתב "לפי המסורת, משה קיבל את התורה בהר סיני,	

¹ מקור: ספרי המקרא: תורה, תנ"ך; ספר האגדה; תפילה; סידור; מחזור; פיוט; תלמוד; משנה; מדרש; חז"ל; סיפור חסידי; הרמב"ם ועוד
² למשל: אלוקים; הקב"ה; תפילה; נס

מחונן בדיקת ספרי לימוד לבחינת מידת ההדתה, הגלויה והסמויה, המצויה בהם

והתורה עברה מדור לדור."		
לא. הספר מכון להכרות עם הסיפורים ברמה בסיסית. הוא לא דן בנושא האמונה. אלוהים מוצג בסיפורים כדמות שפועלת בדרכים מסוימות. עם זאת, זוהי דמות שלא סופגת ביקורת כלכך. לא מוצגות אלטרנטיבות לסיפור התנכי, למשל לסיפור הבריאה, או בסיפור מגדל בבל (עמוד 44) "איך נוצרו השפות בעולם? הסיפור שנלמד היום הוא התשובה של התנ"ך על השאלה הזאת." ברוב הטקסט רשום ה' אולם ישנם מספר מקומות שרשום מפורשות "אלוהים". לא ברור לי שיש חוקיות.	האם ישנה הבחנה בין אמונות, דעות, עמדות ועובדות; הבחנה בין מיתוס למציאות³?	הבחנה
הספר בהחלט מנסה לגרום לילדים לחשוב ולהרהר בסיפורים. כמו שציינתי למעלה, הוא לא מעלה את שאלת האמונה, כלומר אם יוסף טוען שכל הצלחותיו הן בזכות אלוהים, לא נשאלת השאלה "האם לדעתכם אלוהים אכן אחראי להצלחתו של יוסף או שהוא מצליח בזכות כשרונותיו?" כלומר הדיון מקבל את אלוהים כדמות אבל כזו שלא דנים אודות קיומה/מוסריותה (סדום ועמורה) // אחריותה על תוצאות הפעולות של האנשים. מצד שני התגובה על התשובה של יוסף (זה לא אני זה אלוהים שגורם להצלחתי) הוא שיוסף הוא איש צנוע. כלומר אי הדיון בנושא האמונה הוא לרוב אחיד. סימנתי כמה נקודות שאני חושבת שהן מעט בעייתיות: עמוד 17: שאלות 19 ו-20: לפי דעתכם מדוע היה צריך לברא יום מיוחד של מנוחה? אלוהים ברך את השבת וקבע אותה כיום מיוחד. גם בשבילנו השבת היא יום מיוחד! כיצד נראית השבת בבית שלכם? פרשנויות שונות: בחוברת ניתנת פרשנות בודדה לטקסט. ישנם מספר מקומות שבהן היה אפשרי להביא בפני הילדים את העובדה שאת הטקסט לעיתים ניתן לפרש ביותר מדרך אחת. דוגמא לכך (עמוד 61) פרוש התאור של ישמעאל "פרא אדם" "ידו בכל ויד כל בו". נושא הברית מילה, לדעתי מקבל יותר מדי דגש (עמוד 64) : "האם הייתם פעם בברית? אתם מוזמנים להדביק כאן תמונה מטקסט ברית מילה שהשתתפתם בו." "ספרו בכיתה על החוויות שלכם בטקסט ברית מילה שהשתתפתם בו". אותי אישית זה מזעזע. סיפור סדום ועמורה (עמוד 70): יש פה זילות של חיי אדם כמובן שלא מקבלת התיחסות. בעוד שסיפור "עקדת יצחק" הושמט מהחוברת, הסיפור הזה מקבל במה עם הרבה התיחסות לדיון	האם הטקסטים והשאלות מאפשרים לתלמיד להטיל ספק? לערער ולהרהר אחר הנאמר? בכל נושא?	רמת השיח המוצע

³ למשל: נסים כעובדה קיימת – התרחשו בעבר ומתרחשים כיום; הטבע נוצר ועוצב, כעובדה שאין מערערים עליה, על ידי אלוהים

מחונן בדיקת ספרי לימוד לבחינת מידת ההדטה, הגלויה והסמויה, המצויה בהם

ודברים בין אברהם לאלוהים, האם ראוי להשמיד או לא. אם זה לא מספיק, הוסיפו פה גם מדרש שבו מוציאים הורג נעשה על שהאכילה את חברתה, מדרש במטרתו להסביר עד כמה רעים היו אנשי סדום ועמורה. בסיכום הנושא (עמוד 72) מזמינים לשיחה: "לפי דעתכם, מה נכון לעשות לקבוצה גדולה של אנשים חוטאים, שיש בה מעט צדיקים?" האם הילדים צריכים להיות שופט ותליין? כל הצגת הסיפור ששמה דגש על ההשמדה של החוטאים אינה מתאימה לגיל הילדים, לטעמי (חושבת שזה מופיעה כדרך לפאר את דמותו של אברהם אבל התוצאה, בעיניי, לא ראויה). הדגש צריך להיות על הצלת יתרו בלבד. עמודים 79-80: גרוש הגר וישמעאל. יש שיחה לגבי הקשיים בנוספו למשפחה כאשר נולד יצחק. למה אין דיון האם על אברהם לגרשם או לא? עמוד 142: בזכות מי יוסף מצליח? בטקסט התנכי כתוב שהכל בזכות אלוהים. בעמוד 143 כתוב כך: "אפשר להגיד, שקודם יוסף עושה דברים בעצמו – ואז אלוהים גורם לו להצליח. לפי דעתכם, מה עשה יוסף כדי להצליח?" יש פה פירוש מידי של הטקסט שבו אכן נאמר שכל ההצלחה של יוסף היא בזכות אלוהים, אולם היה שווה להעלות את העניין לדיון ושאל את דעתם של הילדים האם יוסף מצליח בזכות עצמו או בזכות אלוהים? נקודה זו עולה גם בעמוד 150 (הקטוס, דמות מצוירת שמלווה את החוברת) אומר לחברו הגמל "חכה בסבלנות... סמך על יוסף ועל אלוהים!"	
לסיכום הבדיקה	
החוברת מלמדת את הסיפורים וכן מציגה לילדים לראשונה את הטקסט התנכי. ראוי היה להדגיש שלטקסט פרשנויות רבות והוא לא תמיד ברור לנו. שאלת האמונה לא עולה (וטוב שכך). המטרה היא בעיקר להעביר את התוכן הסיפורי והתרבותי של התנ"ך ואת זה החוברת עושה לטעמי: מדגישה משפטים חשובים ומתארת יחסים. אלוהים לרוב מוצג כדמות, וזה טוב, אבל אין ביקורת כלפיו (סדום ועמורה), או דיון לגבי הטענה שהוא "יד מכוונת". סיפור הבריאה היה מרויח לטעמי מהצגה קצרה של סיפורי בריאה אחרים (כי זו נקודת חיבור). אפשר היה לתת גם משהו מדעי קצר.	מה מפריע לי⁴?

⁴ נא לצרף מספרי עמודים וציטוטים – ניתן לצרף צילום הדף [אם מצורף בקובץ נפרד – נא וודאו שהקובץ נושא את שם הספר במלואו (כולל כהה)]

מחווה בדיקת ספרי לימוד לבחינת מידת ההדתה, הגלויה והסמויה, המצויה בהם

	מדוע מפריע לי?
	מה אני מציע במקום? או בנוסף? מה האלטרנטיבה?
דברים נוספים שלא הוזכרו במחווה וחשוב לדעת להדגיש:	
התרשמות כללית מהספר – ראוי או לא ראוי בעיני: בחוברת הושקעה מחשבה רבה והיא יפה וברמה גבוהה. אני חושבת שאפשר אולי להעביר הערות לכותבים (בייחוד בנוגע לסדום ועמורה).	